

SCHRIFTELIJKE VRAAG

nr. 582

van **JOS D'HAESE**

datum: 16 september 2022

aan **MATTHIAS DIEPENDAELE**

VLAAMS MINISTER VAN FINANCIËN EN BEGROTING, WONEN EN ONROEREND ERFGOED

Werven De Grote Verbinding - Tewerkstelling

De afgelopen maanden kwamen meerdere schandalen aan het licht over uitbuiting van buitenlandse arbeiders op werven in onder meer de Antwerpse haven. Wat betreft de Grote Verbinding - het sluiten en overkappen van de Antwerpse Ring door middel van de Oosterweelverbinding en achttien leefbaarheidsprojecten - staat in het Antwerpse bestuursakkoord te lezen dat de stad Antwerpen er samen met BAM (nu Lantis) alles aan wil doen om de grote nood aan arbeidskrachten in te vullen met talent uit Antwerpen en de Antwerpse regio. Men stelt daarbij enkele ambitieuze doelstellingen voorop, waaronder samen met partners als VDAB "zo veel mogelijk Antwerpenaren aan het werk krijgen en specifieke personeelsbehoeften voor de geplande werken invullen" en "voorzien in kwalitatieve huisvesting voor arbeiders, bedienden en projectleiders die de komende jaren aan de slag gaan in Antwerpen." Men stelt daarbij bij te dragen tot een "grootschalige, versnelde renovatie en uitbreiding van het bestaand (sociaal en betaalbaar) woonaanbod in Antwerpen." Er werd daarbij gesteld dat men de doelstellingen maximaal wil verankeren "in de aanbesteding van de werken en te waken over de naleving van de sociale wetgeving."

1. In welke mate heeft de samenwerking met VDAB ervoor gezorgd dat "zo veel mogelijk Antwerpenaren" aan het werk gingen op de werven van de Grote Verbinding? Zo wil de stad Antwerpen jaarlijks in samenwerking met VDAB 150 mensen opleiden en begeleiden naar een job op een van de werven van Oosterweel. Het gaat om de jobs van bekister, ijzervlechter, baggeraar, kraanmachinist, elektromonteur en wegenwerker. Dat zijn knelpuntberoepen die bouwondernemers momenteel met moeite ingevuld krijgen. Daarnaast zouden nog eens dertig mensen aan het werk worden gesteld via de sociale economie. Ze zullen bijvoorbeeld instaan voor de bewaking, de catering of het verwijderen van afval op de werven. Om telkens dit aantal te kunnen aanleveren, moet er minstens een vijfvoud van dit aantal een opleiding krijgen. Zijn er cijfers van zowel de opleiding als de indienstneming om de verwezenlijkingen op dat vlak aan te tonen?
2. Kan worden gegarandeerd dat er op de werven van de Grote Verbinding geen wantoestanden plaatsvinden met onderaannemers zoals het geval was op andere in de regio? Op welke manier voert Lantis zelf proactief controle op sociale dumping uit op de werven? Bestaat er een lijst met de hele keten van onderaannemers die door BAM aangesteld zijn om de werken tot een goed eind te brengen? Kan de minister die bezorgen?
3. Hoeveel arbeidsmigranten zijn er momenteel aan de slag op de werven van de Grote Verbinding?

4. Hoe staat het met de huisvestingsomstandigheden van de arbeiders van BAM en haar keten van onderaannemers? In welke mate zijn, zoals te lezen staat in het Antwerps bestuursakkoord, de doelstellingen hieromtrent verankerd in de aanbesteding van de werken?
5. In een antwoord, van 24 juni 2022, van Antwerps schepen van wonen Els Van Doesburg op een vraag van gemeenteraadslid Sam Voeten aangaande de huisvesting van buitenlandse arbeiders, stelt de schepen dat de tijdelijke huisvesting van arbeidsmigranten niet kan vallen onder het huidige Woondecreet of het Logiesdecreet. Zij stelt dat er een decreetswijziging nodig is om hieraan tegemoet te komen. Daarvoor is zij "in overleg met Vlaanderen" en stelt zij dat al stappen zijn gezet "om de wijziging zo snel mogelijk in gang te zetten."

Kan worden toegelicht welke stappen er reeds ondernomen werden en wat de ambitie is? Welke stappen zal Vlaanderen zetten in samenwerking met de buurgemeenten rond de Oosterweelverbinding om ervoor te zorgen dat de arbeiders die onze infrastructuur komen bouwen niet in handen vallen van malafide huisjesmelkers?

Deze vraag werd gesteld aan de ministers Matthias Diependaele (582), Lydia Peeters (1690), Jo Brouns (912)

GECOÖRDINEERD ANTWOORD

op vraag nr. 582 van 16 september 2022

van **JOS D'HAESE**

1. Om een antwoord te kunnen bieden op de grote vraag naar arbeidskrachten, zijn in 2020 de krachten gebundeld in het partnerschap Jobs in De Grote Verbinding. De trekkers van dit partnerschap zijn Stad Antwerpen, VDAB en Constructiv. Lantis maakt ook deel uit van dit gezelschap als bouwheer van de Oosterweelverbinding, de werf van De Grote Verbinding die momenteel al in uitvoering is. Ze stelt haar werven 'ter beschikking' aan Stad Antwerpen, VDAB en Constructiv. Zij kunnen dan samen met hun netwerkpartners en met de aannemers de opleidings- en tewerkstellingskansen die de Oosterweelverbinding te bieden heeft, benutten en Oosterweel als hefboom en uithangbord gebruiken om hun onderwijs- en arbeidsmarktbeleid te versterken. Om het engagement van de aannemers in dit hele verhaal te verzekeren, heeft Lantis in de contracten die ze heeft afgesloten met haar hoofdaannemers, eisen opgenomen en een gedeeltelijke vergoeding voor geleverde inspanningen voorzien. Daarnaast faciliteert Lantis contacten tussen de partners van Jobs in De Grote Verbinding en de aannemers en reikt ze opportuniteiten aan.

Volgens de huidige inschattingen zullen de Oosterweelwerken vanaf 2024 op kruissnelheid komen. Stad Antwerpen wil vanaf dan elk jaar 150 Antwerpenaren aan het werk krijgen in bedrijven die actief zijn op de werven van De Grote Verbinding. Lantis engageert zich om samen met haar aannemers een bijdrage te leveren aan het bereiken van die doelstelling.

Ik verwijs naar het antwoord van de Vlaamse minister van Werk Jo Brouns op uw vraag nr. 912 voor meer informatie over de cijfermatige resultaten van de inspanningen van Jobs in De Grote Verbinding.

Voor gesubsidieerde tewerkstelling (of sociale economie) vonden er al gesprekken plaats tussen hoofdaannemers en enkele Antwerpse maatwerkbedrijven gespecialiseerd in bouwactiviteiten. Het doel van die gesprekken was om de contractuele verplichtingen die Lantis oplegt aan haar aannemers, een concrete invulling te geven. Er werden afspraken gemaakt om vanaf 2024 ook maatwerkers in te zetten voor: schoonmaak van werfketen, werfvoertuigen, werkterreinen, diepwanden en bouwputten maar ook afvalbeheer, controle van de werfafsluiting en de sociale veiligheid in de werfomgeving, assistentie bij toegangscontrole, bediening van heftrucks, productie van klein staalwerk enzovoort.

De krapte op de arbeidsmarkt, de timing van de werken, onvoorziene omgevingsomstandigheden, maar ook de complexiteit van de werken en de vereiste veiligheidseisen blijven bepalende factoren voor het bereiken van de gestelde ambities.

Volgens de huidige inschattingen zullen de Oosterweelwerken vanaf 2024 op kruissnelheid komen. Het is de ambitie van Jobs in De Grote Verbinding (JiDGV) om de enorme job- en leeransen die de realisatie van De Grote Verbinding (DGV) met zich meebrengt maximaal te benutten. VDAB vormde in 2020 hiervoor een partnerschap met Stad Antwerpen, Constructiv en Lantis.

Stad Antwerpen wil vanaf 2024 150 Antwerpenaren duurzaam aan het werk krijgen bij bedrijven die een link hebben met DGV - via een groeipad voor 2022 (50) en 2023 (80).

VDAB schaart zich helemaal achter deze ambitie, maar spant zich tegelijkertijd ook in om werkzoekenden uit de ruime Antwerpse regio warm te maken en te activeren richting een job bij een werkgever met een link met De Grote Verbinding. Door de enorme krapte op de arbeidsmarkt is dit geen evidente opdracht.

Cijfers met betrekking tot werkzoekenden met woonplaats Stad Antwerpen en JiDGV:

Voor 163 Antwerpse werkzoekenden (Stad Antwerpen en districten) is in de periode van 1/1/2022 en 21/9/2022 de doelgroep 'JiDGV' geregistreerd. Deze doelgroep wordt gebruikt wanneer een werkzoekende interesse heeft om een uiteindelijke tewerkstelling bij een werkgever gelinkt aan DGV te exploreren (al dan niet door middel van een opleiding/werkplekieren).

- a) Van deze 163 Antwerpse werkzoekenden zijn op 21/9/2022 reeds 57 mensen uitgestroomd naar werk (waarvan 1 via een Individuele Beroepsopleiding (IBO) en 5 regelmatig via interim werken).
- b) is bij 22 mensen ondertussen de doelgroep afgesloten. Dit wil zeggen dat er besloten is dat een job gelinkt aan DGV niet de meest geschikte stap is voor deze werkzoekenden.

227 Antwerpse werkzoekenden zijn sinds 1/1/2022 gestart met een opleiding in de bouw (met link DGV) of hebben sinds 1/1/2022 een opleiding gelinkt aan DGV beëindigd.

- c) Van deze 227 Antwerpse werkzoekenden zijn op 21/09/2022 reeds 80 mensen uitgestroomd naar werk (waarvan 20 via IBO en 11 regelmatig via interim werken).

De huidige monitoringsystemen laten momenteel nog niet toe om te monitoren of een tewerkstelling effectief gerealiseerd wordt bij een werkgever gelinkt aan DGV. Hier wordt aan gewerkt en verwacht wordt dat we dit kunnen vanaf 2023.

De ambitie op vlak van gesubsidieerde tewerkstelling/sociale economie behoort niet tot de ambitie van alle partners van Jobs in De Grote Verbinding. Hiervoor heeft VDAB in het kader van JiDGV dus ook geen actie ondernomen.

2. De integrale 'social compliance' aanpak van Lantis gaat veel verder dan enkel contractuele verplichtingen en verklaringen op eer. Lantis neemt proactief de maatregelen die binnen haar bevoegdheid vallen om sociale mistoestanden maximaal te voorkomen. Lantis is er zich ten volle van bewust dat ze ook hier voor een enorme uitdaging staat. Ook hier kiest Lantis resoluut voor samenwerking met de hoofdaannemers en de bevoegde overheden om de contour van haar eigen bevoegdheden te overstijgen.

Zoals elke openbare aanbesteder moet Lantis de wet op de overheidsopdrachten toepassen. Daarbij hoort ook een controle van de aannemers, niet enkel op technische bekwaamheid en financiële solvabiliteit, maar ook op aspecten zoals sociale en fiscale schulden en integriteit (bijv. veroordelingen voor sociale, milieu of andere inbreuken). De erkenning die wordt toegekend door de federale overheid, geeft al een eerste indicatie van de betrouwbaarheid van een aannemer.

Naast de aannemers worden ook de arbeidskrachten gecontroleerd vóór zij aan de slag gaan. Lantis legt de eindverantwoordelijkheid voor die controle bij de hoofdaannemers. Zo verplicht Lantis de hoofdaannemers om een digitaal toegangsbeheersysteem te installeren. Daarin worden alle personen en bedrijven die werken op de Oosterweelwerven, geregistreerd en gecontroleerd. Wie niet in orde is met zijn gegevens en sociale documenten, krijgt geen badge en kan dus niet op de werf.

Niet enkel aan de toegangspoort maar ook tijdens de uitvoering, organiseren de hoofdaannemers zelf steekproefsgewijs sociale inspecties. Soms gebeurt dat in samenwerking met Lantis, maar Lantis kan ook zelf proactieve controles uitvoeren op de controlesystemen en -processen van de aannemers. Medewerkers zullen ook getraind worden in hoe ze schendingen kunnen detecteren en voorkomen.

Op de werven op rechteroever zullen de hoofdaannemers bij wijze van proefproject ook een sociaal meldpunt installeren. Daar zal iedereen die op de werf actief is, (vermoedens van) inbreuken kunnen melden bij de hoofdaannemer zonder angst voor vergelding.

De hoofdaannemers en Lantis werken ook nauw samen met de sociale inspectiediensten in uitvoering van het samenwerkingsprotocol dat werd afgesloten tussen de Vlaamse Regering en de SIOD en waarop Lantis als entiteit van de Vlaamse Overheid heeft ingetekend. Dat gaat dan voornamelijk over wederzijds uitwisselen van informatie zodat er gepaste maatregelen kunnen genomen worden bij vastgestelde inbreuken en toekomstige inbreuken kunnen voorkomen worden, bijvoorbeeld: melden van sociale inbreuken, uitwisselen van gegevens van onderaannemers, informatie uitwisselen over trends (bijv. valse documenten),... Via deze weg worden gegevens gedeeld, waarbij uiteraard steeds de regels van GDPR gelden.

Naar aanleiding van de recente dossiers mensenhandel in de Antwerpse haven, heeft Vlaams minister van Werk Jo Brouns zijn zero-tolerancebeleid voorgesteld. Dit houdt in dat hij versterkt zal inzetten op de werking van de Vlaamse Sociale Inspectie (VSI) en de ketenaansprakelijkheid verder zal optimaliseren zodat er bij doelbewuste fraude en sociale uitbuiting slagkrachtig opgetreden kan worden. Ook zal de VSI versterkt samenwerken met de andere inspectiediensten, zowel op federaal als Vlaams niveau (bvb. de wooninspectie, zie deelvragen 4 en 5). Daarnaast zet hij in op artificiële intelligentie binnen de VSI om op die manier nog doelgerichter te kunnen controleren.

3. Op de Oosterweelwerf op Linkeroever zijn er enkele honderden arbeidskrachten aan de slag waarvan een derde uit het buitenland. Van dat buitenlandse aandeel zijn de Nederlanders in de meerderheid. Het is niet mogelijk om exacte cijfers te geven over het aantal arbeidsmigranten die 'momenteel' aan de slag zijn op Oosterweelwerven. Dat aantal fluctueert immers naargelang de intensiteit en de aard van de werken.

De andere Oosterweelwerven zitten momenteel in voorbereidende fase, dus het aantal buitenlandse arbeidskrachten is daar op dit moment zeer beperkt.

Op basis van de gegevens die de Vlaamse volksvertegenwoordiger aanreikt kan de Dienst Economische Migratie van het Departement Werk en Sociale Economie geen concrete opzoeken verrichten in de databank om na te gaan of er arbeidsmigranten actief zijn op de werven. De dienst dient te beschikken over de gegevens van de concrete werkgever(s). Daarnaast is het niet duidelijk wat de Vlaamse volksvertegenwoordiger verstaat onder de notie "arbeidsmigrant": doelt hij op de economische migranten die voor een tewerkstelling in het Vlaams gewest dienen te beschikken over een voorafgaande toelating tot arbeid (gecombineerde vergunning of arbeidskaart) of doelt hij op de gedetacheerde arbeidsmigranten die, bij het vervullen van een aantal voorwaarden, van rechtswege vrijgesteld zijn van een toelating tot arbeid?

4. Het bewaken van de veiligheid, gezondheid en kwaliteit van woningen is een gedeelde verantwoordelijkheid van het lokaal bestuur en het Vlaamse gewest. Het lokale bestuur treedt op in eerste lijn door proactief conformiteitsonderzoeken uit te voeren, conformiteitsattesten uit te reiken en indien nodig te waarschuwen en procedures tot ongeschikt- en onbewoonbaarverklaring op te starten. Het gewest legt de woningkwaliteitsnormen vast, adviseert en ondersteunt de lokale besturen en staat in

voor de strafrechtelijke handhaving. Het is dan ook in eerste instantie de stad Antwerpen die het overleg over de huisvestingsmogelijkheden voor de arbeiders van de Grote Verbinding opvolgt en optreedt als dat nodig is. De stad betreft Wonen-Vlaanderen bij juridische en operationele knelpunten (zie ook mijn antwoord op deelvraag 5) en signaleert indien nodig dossiers aan de Vlaamse Wooninspectie voor opstart van strafrechtelijke procedures.

Ik verwijs hiervoor ook naar de antwoorden van Vlaams minister Lydia Peeters op de vragen met nr. 612 van 21 januari 2021 en nr. 1532 van 29 juni 2022 van Vlaams volksvertegenwoordiger Orry van de Wauwer.

5. Ik onderzoek momenteel of de minimale woningkwaliteitsnormen die nu voor arbeidskrachten gelden, dit is doorgaans het algemene kader voor kamerbewoners, bijgestuurd moet worden. Zeker bij grote projecten, zoals de Grote Verbinding, wordt er een massale toestroom van arbeidskrachten verwacht die allemaal kwalitatief gehuisvest moeten worden. Op sommige vlakken verschillen hun noden van de noden van traditionele kamerbewoners. Beperkte afwijkingen of aanpassingen aan de gewone normen kunnen mogelijk bijdragen tot het vinden van passende oplossingen, mits het grondrecht op behoorlijke huisvesting voldoende gewaarborgd blijft.

Ik verwijs ook naar de antwoorden van Vlaams minister Lydia Peeters op de vragen met nr. 612 van 21 januari 2021 en nr. 1532 van 29 juni 2022 van Vlaams volksvertegenwoordiger Orry Van de Wauwer.